

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/234010,Damian-Sitkiewicz-Grzegorz-Rossolinski-Liebe-Polnische-Bürgermeister-und-der-Holocaust.html>
03.03.2026, 00:49

Damian Sitkiewicz: Grzegorz Rossoliński-Liebe, Polnische Bürgermeister und der Holocaust. Besatzung, Verwaltung und Kollaboration

Książka Grzegorza Rossolińskiego-Liebego „Polnische Bürgermeister und der Holocaust. Besatzung, Verwaltung und Kollaboration” (Polscy burmistrzowie i Holocaust. Okupacja, administracja i kolaboracja) została opublikowana przez wydawnictwo De Gruyter w Berlinie w 2024 r.

[Polemika](#)

26.11

Urodzony w 1979 r. autor książki określa siebie mianem polsko-niemieckiego historyka. W latach 1999–2005 studiował historię kultury i Europy Wschodniej na Europejskim Uniwersytecie Viadrina we Frankfurcie nad Odrą. Od 2002 do 2005 r. był stypendystą Fundacji im. Friedricha Eberta. W latach 2007–2012 współpracował z Uniwersytetem w Hamburgu, wieńcząc te działania w 2012 r. obroną pracy doktorskiej poświęconej Stepanowi Banderze i Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów. Prowadzone przez niego badania naukowe otrzymały finansowanie m.in. Gerda Henkel Stiftung i Niemieckiego Instytutu Historycznego w Warszawie. W latach 2012–2014 był zaangażowany w projekt naukowy dotyczący problematyki Holocaustu w pamięci diaspory ukraińskiej w okresie zimnej wojny. Poza tym prowadził badania jako pracownik Fundacji Pomnik Pomordowanych Żydów Europy w Wiener Wiesenthal Institut für Holocaust-Studien. W latach 2014–2018 zajmował się postawami Polaków wobec niemieckiej okupacji w czasie II wojny światowej. Był również stypendystą wielu instytucji, w tym m.in. Claims Conference, United States Holocaust Memorial Museum, Harry Frank Guggenheim Foundation, Foundation pour la Mémoire de la Shoah, Niemieckiego Instytutu Historycznego w Warszawie i International Institute for Holocaust Research będącego częścią Yad Vashem. Problematyka, którą podejmuje, dotyczy antysemityzmu, faszyzmu i nacjonalizmu. Obecnie jest zatrudniony na stanowisku privatdocenta (PD) w Instytucie Historii im. Friedricha Meineckego, będącego jednym z instytutów w strukturze Freie Universität Berlin (Wolnego Uniwersytetu Berlińskiego).

Na podstawie rozprawy *Polnische Bürgermeister und der Holocaust. Besatzung, Verwaltung und Kollaboration* Grzegorz Rossoliński-Liebe uzyskał w 2023 r. na Freie Universität w Berlinie stopień naukowy doktora habilitowanego. Na stronach internetowych nie znajdziemy recenzji naukowych jego monografii, które przyczyniły się do uzyskania wspomnianego stopnia, a zatem nie jest jasne, jakie gremium odpowiada za przyznanie tej monografii miana pracy naukowej.

Licząca 1124 strony publikacja została podzielona na dziesięć rozdziałów, które poprzedza ponad pięćdziesięciostronowy wstęp. Jej konstrukcja przedstawia się następująco według kolejności rozdziałów: I – „Polityka, administracja i ustawodawstwo II Rzeczypospolitej”, II – „Miasta jako miejsca współistnienia i przemocy”, III – „Przedwojenne biografie okupacyjnych burmistrzów”, IV – „Wojna, okupacja i administracja”, V – „Burmistrzowie w sieci administracyjnej”, VI – „Holocaust”, VII – „Burmistrzowie i ludność polska”, VIII – „Opór, życie codzienne i represje”, IX – „Okres powojenny”, X – „Część końcowa”.

Choć zapoznałem się z całą monografią, to przedmiotem recenzji stały się tylko niektóre podjęte

w niej problemy. We wstępie Rossoliński-Liebe wskazał, że przygotowana przez niego książka jest pierwszym kompleksowym opracowaniem zagadnienia polskich burmistrzów w Generalnym Gubernatorstwie. Z pewnością dotychczas szerszych wyników badań na ten temat nie przedstawiono. Nie oznacza to, że nikt ich nie opisywał. Prawdopodobnie ze względu na podrzędną rolę, jaką burmistrzowie odgrywali w strukturze niemieckiej administracji, nie cieszyli się większym zainteresowaniem badaczy.

Prowadząc badania naukowe, autor poddał analizie działalność 50 urzędników zaangażowanych do pracy w 22 miastach na terenie Generalnego Gubernatorstwa. Zaznaczył zarazem, że szczegółowo przebadał 35 z nich, z czego 31 to Polacy, a 4 – etniczni Niemcy. Działań burmistrzów Ukraińców ze względu na trwający konflikt zbrojny między Rosją a Ukrainą nie analizował, choć zapowiedział, że opracowanie dotyczące burmistrzów deklarujących się jako Ukraińcy również zostanie w przyszłości opublikowane. Za główny cel badań, co sygnalizowane jest już od pierwszych kart monografii, przyjął ukazanie działań polskich burmistrzów, którzy według niego wspierali Niemców w prowadzonej przez nich polityce zagłady Żydów, a więc byli ich „partnerami”.

Będąc pewnym ich udziału w tym procesie, Rossoliński-Liebe już we wstępie z pełnym przekonaniem wskazuje, że polscy burmistrzowie brali udział w Holokauście, czyli byli jego współsprawcami, a jego celem badawczym jest tylko zgłębienie tej problematyki. Punktem wyjścia dalszych rozważań autora nie jest pytanie, czy polscy burmistrzowie brali udział w zagładzie Żydów, tylko w jaki sposób tego dokonali. Za jedno z zamierzeń pracy autor obrał próbę stworzenia zbiorowej biografii polskich burmistrzów, co w jego opinii przynajmniej częściowo pokrywało się z przebadaniem tej grupy zawodowej. Uznał zarazem, że poddanie analizie takich problemów, jak współpraca z radami żydowskimi, zwierzchnikami niemieckimi, kwestia tworzenia gett czy problem eksploatacji ziemi będzie mogło uwydatnić postawy poszczególnych burmistrzów i ich działania w odniesieniu do przedstawionych zagadnień. Naturalnie nasuwa się także pytanie: czy w takim razie członkowie Judenratów byli również odpowiedzialni za Holokaust?

Autor zarzuca dotychczas prowadzonym badaniom niemieckim „selektywną narodową (nacjonalistyczną) narrację o Holokauście”, zaznaczając, że takie rozpoczęto w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia. Wskazuje, że rola „władz lokalnych”, burmistrzów i „innych aktorów” została w tych badaniach całkowicie pominięta lub też analizę historyczną prowadzono w tym zakresie jedynie marginalnie. Czyni także zarzut zarówno wobec polskich, jak i innych historiografii „narodowych”, biorących za przedmiot badań okupację niemiecką, przekonując, że w ich ramach przypisano, a właściwie – jak pisze autor – „zredukowano odpowiedzialność za Holokaust jedynie do decyzji podejmowanych przez władze niemieckie”. Przedmiotem niniejszej recenzji są szczególnie kwestie dotyczące zagłady Żydów oraz wysunięte w tym zakresie przez autora hipotezy i tezy. W celu sprawdzenia informacji, na które powołuje się on w przypisach, przeprowadziłem kwerendę archiwalną dotyczącą działalności burmistrzów w dystrykcie warszawskim.

[Czytaj całość recenzji Damiana Sitkiewicza na stronie czasopisma.gov.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Holokaust

Polemika

Polish-Jewish
STUDIES

tom 6/2025

ISSN 2719-4086 eISSN 2957-1413